

Farklı Şehirlerden Gelen Üniversite Öğrencilerinin Yaşadıkları Sorunlar ve Sosyal Dışlanma İlişkisi: Kırklareli Üniversitesi'nde Nitel Bir Araştırma

The Issues of The University Students from Different Cities and Relationship between Social Exclusion: A Qualitative Research in Kırklareli University

Bora YENİHAN¹, Bayram BALCI², Çağla Burcu ÜN³

Özet

Sosyal dışlanma kavramı olarak, bireylerin toplumla bütünleşememesi, toplumla olan bağlarının zayıflayarak kopması ve toplumda dağıtılan refahtan yeteri kadar pay alamaması olarak ifade edilmektedir. 20. Yüzyılın ikinci yarısında kullanılmaya başlayan kavram, kendi içinde farklı boyutları (siyasal, ekonomik, kültürel ve mekânsal) bulundurmakta ve genellikle yoksullukla beraber ele alınarak incelenmektedir. Bu çalışmada sosyal dışlanmanın, ailelerinden farklı şehirlerde öğretim gören üniversite öğrencilerinin yaşadığı sorunlarla ilişkisi araştırılmıştır. Araştırmanın evrenini Kırklareli Üniversitesi'nde okuyan lisans ve önlisans öğrencilerinden, başka şehirlerden gelmiş olanlar oluşturmaktadır. Sosyal bilimlerde sıklıkla kullanılan mülakat tekniklerinden, yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılarak yapılan çalışmanın sonuçları içerik analizi ile elde edilmiştir. Çalışma sonunda, bahsi geçen öğrencilerin bilinçli bir şekilde olmamakla birlikte, sosyal dışlanmanın mekânsal ve kültürel boyutuna maruz kaldığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Dışlanma, Üniversite Öğrencileri, Kültür, Mekân

Abstract

Social exclusion is expressed as the inability of individuals to integrate into society, the weakening of ties with society, and the unfair distribution of welfare. The concept, which started to be used in the second half of the 20th century, has different dimensions in itself (political, economic, cultural and spatial) and is usually examined together with poverty. In this study, the relationship between social exclusion and the issues of university students studying in different cities was investigated. The sample of the study consists of undergraduate and associate degree students who are studying in Kırklareli University. The results of the study were gathered using a semi-structured interview technique, which is frequently used in social sciences, and obtained by content analysis. It is concluded that these students are exposed to spatial and cultural dimensions of social exclusion.

Key Words: Social Exclusion, University Students, Culture, Locality

¹Kocaeli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kocaeli, Türkiye

²Kırklareli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kırklareli Türkiye

³Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli, Türkiye

ORCID

B.Y. : 0000-0001-9413-6571

B.B. : 0000-0002-6563-945X

Ç.B.Ü. : 0000-0003-1560-7457

Corresponding Author:

Bora YENİHAN

Email:

bora.yenihan@kocaeli.edu.tr

Citation: Yenihan, B., Balci, B. ve Ün, Ç. B. (2020). Farklı şehirlerden gelen üniversite öğrencilerinin yaşadıkları sorunlar ve sosyal dışlanma ilişkisi: Kırklareli üniversitesinde nitel bir araştırma. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 10 (1): 69-83.

Submitted : 30.10.2019

Accepted: 18.12.2019

1. GİRİŞ

Farklı isimler ve görünümler altında ele alınmakla birlikte, kavram olarak sosyal dışlanmanın 1970'li yıllar itibari ile Avrupa'da ortaya çıktığı görülmektedir. Kültürel farklılıklar kavrama verilen isimleri ve atfedilen anlamları değiştirirse de, sonuçları itibari ile tüm toplumlar ve kültürler için olumsuz ve yıkıcı etkileri olmaktadır. Yoksulluk ile birlikte anılan kavram, çeşitli sebeplere bağlı olarak kişilerin toplumdan uzaklaşması, kopması ve genel refah hizmetlerinden yararlanamaması olarak kendisini göstermektedir. Her ne kadar alan yazında sosyal dışlanmanın farklı boyutlarından bahsedilse de, araştırmacıların çoğu, kavramı maddi yetersizliklerle, ekonomik sıkıntılarla ve yoksunlukla ilişkilendirmektedirler.

Sosyal dışlanmaya maruz kalan bireyler, çoğunlukla toplum içinde dağıtılan refahtan yeteri kadar pay alamayan, çeşitli hizmetlere erişimi sınırlı olan kimselerdir. Sosyal dışlanma bu açıdan farklı boyutlar altında ortaya çıkabilmekte ve maruz kalan kimseyi farklı biçimlerde etkileyebilmektedir. Sonuçları itibari ile genellikle suça eğilimi ve suç oranlarını yükselterek, madde ve alkol tüketimini arttırarak, bireyleri topluma ve toplumsal yapıya yabancılaştıran sosyal dışlanma, önemle mücadele edilmesi ve önlem alınması gereken bir durumdur.

Bu çalışmada, ailelerinden farklı bir şehirde üniversite okuyan öğrencilerin yaşadıkları sorunlar ve sosyal dışlanma ilişkisi incelenmeye çalışılacaktır. Araştırmanın evreni olarak Kırklareli Üniversitesi'nde okuyan lisans ve önlisans öğrencileri içinden, başka şehirlerden gelmiş olanlar seçilmiştir. Literatür desteği ile yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılarak nitel bir araştırma yapılacak ve elde edilen veriler analiz edilerek sonuçlara ulaşılmaya çalışılacaktır.

2. SOSYAL DIŞLANMA KAVRAMI VE ORTAYA ÇIKIŞI

Sosyal dışlanma kavramı oldukça geniş bir yelpazedeki sosyal ve ekonomik sorunları kapsamakla birlikte literatürde farklı birçok tanımına rastlamak mümkündür. Genel bir ifadeyle sosyal dışlanma, birey ile toplum arasındaki sosyal bağların zayıflaması sonucunda kişilerin ekonomik, siyasal ve sosyal hayata dilediği ölçüde katılamaması olarak tanımlanabilir (Chakravarty ve D'Ambrosio, 2006: 397, Adaman ve Keyder, 2006: 6; Çakır, 2002: 84). Ayrıca kavramın alan yazında aktif ve pasif sosyal dışlanma olarak tanımlandığı da görülmektedir (Sen, 2000: 15). Aktif sosyal dışlanma, doğrudan yapılan dışlanma olarak nitelendirilmektedir. Göçmen ya da mültecilerin siyasi bir statüye sahip olamaması bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Pasif dışlanma ise dışarıda bırakacak kasti bir girişim olmayan ve yoksunluktan veya yoksulluktan kaynaklı bir toplumsal süreç olarak değerlendirilmektedir.

Sosyal dışlanma kavramının, ilk kez Fransa'da 1960'lı yıllarda kentlere özgü bir sorun olarak ortaya çıktığı görülmektedir (Erkul ve Koca, 2016: 617). Kavramın sosyal politika alanında ilk kullanımı ise 1974 yılında "*Les Exclus: Un Français Sur dix*" isimli kitapta Chirac Hükümeti'nin Sosyal İşlerden Sorumlu Devlet Bakanı Rene Lenoir tarafından dile getirilmiştir (Yıldırımalp, 2014: 94). Lenoir, kitabında sosyal dışlanmış kişileri yalnızca yoksulların değil, bununla birlikte fiziksel ve zihinsel engellilerin, çok yaşlı kişilerin, istismar edilen çocukların, madde bağımlılarının, intihara eğilimli olanların, suçluların, tek ebeveynli ailelerin, marjinal bireylerin, sorunlu ailelerin, a-sosyallerin ve diğer sosyal uyumsuz kişilerin oluşturduğunu ifade etmiş ve Fransa nüfusunun yüzde onunun dışlanmış olduğuna dikkat çekmiştir (Topateş, 2009: 122). Lenoir tarafından belirtilen sosyal dışlanmaya maruz kalan kesimlerin yanı sıra zamanla literatürde; sürekli istihdam, gelir, konut, eğitim, beşeri sermaye, vatandaşlık ve yasal eşitlik, demokratik katılım, ırkçılık ve güvenlik gibi kavramlarında sosyal dışlanma kapsamında değerlendirildiği belirtilmektedir (Sen, 2000: 1). 1980'li yıllarda ekonominin sürekli kötüye gitmesi ve eski refah

¹ Dışlanmışlar: On Fransız'dan Biri.

devleti politikalarının sorunlarla baş etmekte yetersiz kalması sebebiyle yeni politikalar geliştirilmesinin gerekli olduğu düşüncesi ağırlık kazanmaya başlamış ve Fransa'da Mitterand Hükümeti sosyal bütünleşme amaçlı asgari gelir desteği programını başlatmıştır (Erol, 2013: 55).

Fransız kökenli kavramın zamanla diğer Avrupa ülkeleri tarafından da benimsendiği görülmektedir. 1990 yılında Jacques Delors tarafından AB (Avrupa Birliği) literatürüne kazandırılan sosyal dışlanma söylemi AB'nin temel sosyal politika alanlarından biri haline gelmiştir. 1990 yılında Avrupa Topluluğu Komisyonu tarafından sosyal dışlanmanın sosyal ve siyasal düzeni tehdit edeceği düşüncesi ile "Sosyal Dışlanmayla Mücadele Ulusal Politikalar Gözlemevi" kurularak sosyal dışlanma ile mücadele yolunda sosyal politikalar üretilmeye başlanmıştır (Hekimler, 2012: 10). 1991 yılında ise, 1996 yılı itibari ile Türkiye Cumhuriyeti'nin de taraf olduğu "Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı" içinde de kendine yer bulan sosyal dışlanma, adı geçen belgenin 30. Maddesinde "Yoksulluğa ve Sosyal Dışlanmaya Karşı Korunma Hakkı" başlığı altında ele alınmıştır (Korkusuz ve Uğur, 2016: 31).

ABD'de ise sosyal dışlanma ile aynı anlama gelecek şekilde sınıfaltı (underclass) kavramı daha yaygın bir kullanım alanına sahiptir (Şahin, 2009: 21). İlk defa 1963 yılında Gunnar Myrdal tarafından kullanılan sınıfaltı kavramı sanayisizleşmenin nüfusun büyük çoğunluğunu sürekli işsiz ve çalışamaz duruma getirmesine yol açabileceğine işaret etmektedir (Sapançalı, 2003: 9). Gelir bakımından yoksul olanlardan farklı bir sınıfı ifade eden sınıfaltı grubun, yasadışı işlerle uğraşanlar, uyuşturucu kullananlar, evlilik dışı çocuk sahibi olanlar, çalışmayanlardan oluştuğu düşünülmektedir. Sınıfaltı grubun ortaya çıkmasında iki farklı yaklaşımdan bahsedilmektedir. Bu yaklaşımlardan ilkinde sınıfaltı olmak kişisel özelliklerden kaynaklanır ve birey bu gruba dâhil olmayı kendisi ister. Diğer yaklaşım ise toplumda böyle bir sınıfın oluşmasında yapısal değişikliklerin etkili olduğunu savunmaktadır (Sunal, 2006). Türkiye'de 1990'lı yılların sonlarında sosyal bir sorun olarak gösterilen ve temelinde gelir dağılımı adaletsizliği ile paralellik gösteren yoksulluğun olduğu bir sosyal dışlanma kavramından söz edilmektedir (Karataşoğlu, 2014: 51).

Gelişmekte olan ülke statüsünde bulunan Türkiye'yi dışlanma konusunda diğer gelişmekte olan ülkelere ayrı tutmak gerekir. AB'ye olan adaylığı sebebiyle Türkiye dışlanma terimi ile yeni tanışmış olsa da AB fonları ve ulusal kaynakları ile sosyal dışlanma ile mücadele konusunda politikalar geliştirmeye başlamıştır (Erkul ve Koca, 2016: 168). Sosyal dışlanma günümüzde hemen her toplumda karşılaşılabilen işsizlik, eşitsizlik, yoksulluk gibi bireyin toplumla bütünleşmesini engelleyen olgularla birlikte açıklanmaya çalışılmaktadır. Ancak işsiz, yoksul veya eşitsizliğe uğraşmış olan her bireyin, dışlanmış olarak kabul edilmesi de hatalı olacaktır. Bu noktada, toplumun gelişmişlik seviyesi ile bireyin yaşadığı sosyal dışlanmayı algılayış biçimi karşımıza çıkmaktadır. Örneğin işsizliğin yarattığı sorunlar gelişmiş bir ülke vatandaşı ile gelişmekte olan bir ülke vatandaşı için farklı boyutlarda olabilmektedir (Sapançalı, 2003: 20).

3. SOSYAL DIŞLANMANIN BOYUTLARI

Sosyal dışlanmanın birbirini besleyen ve etkileyen ekonomik, mekansal, siyasal ve kültürel boyutları olduğu belirtilmektedir (Deniz vd., 2016: 23). Sosyal dışlanmanın boyutlarından ilki ekonomik dışlanmadır. Ekonomik dışlanma sürecinde işgücü piyasalarından, üretim faktörlerinden ve geçim kaynaklarından dışlanmanın rolü olduğu söylenebilir. Bu boyutta yaşanan dışlanmada gelir, üretim ya da mal ve hizmetler gibi ekonomik alanlara toplumun bir kesimi ulaşabilirken diğer bir kesimi ulaşamamaktadır (Doğan, 2014: 34). Yoksulluk ve yoksulluğa bağlı olarak işsizlik, sosyal yardımlardan mahrum kalmak, fırsat eşitsizliği gibi faktörlerde sosyal dışlanmanın ekonomik boyutunun önemli unsurları olarak gösterilmektedir (MacInnes vd., 2013).

Sosyal dışlanmanın bir diğer boyutu mekansal dışlanmadır. Mekansal dışlanmayı oluşturan iki bileşen vardır. Bunlardan ilki, kişilerin yaşadıkları mekan ya da coğrafya sebebiyle toplumun

geneli tarafından dışlanmaları olarak ifade edilmektedir. Diğer bileşen ise yaşanan coğrafyadaki kamusal hizmetlerin nitelik ve niceliklerinin yetersizliği sebebiyle kişilerin toplumsal hayata tam olarak katılamamasıdır (Boztepe, 2015: 151).

Ekonomik nedenlerle ilişkili olmayarak, toplumsal ve kültürel hayata katılımın kişinin dilediği ölçüde ol(a)maması durumunu ifade eden kültürel dışlanma da sosyal dışlanmanın boyutlarından birini oluşturmaktadır. Örneğin, kişinin farklı din, mezhep veya etnik kökenden gelmesi sebebiyle toplumsal hayattaki etkinliklere alınmaması ya da farklı davranışlarla karşılaşması kültürel dışlanma olarak karşımıza çıkmaktadır (Tokol, 2015: 43).

Siyasal dışlanma ise sosyal dışlanmanın bir diğer boyutunu oluşturmaktadır ve diktatörlük veya oligarşi gibi nedenlerle her zaman var olmakla birlikte günümüz demokratik toplumlarında azalmış olsa da tamamıyla bitmiş değildir (Sapançalı, 2003: 195). Bu boyutta dışlanma çeşitli nedenlerle vatandaşlık haklarını tam olarak kullanamama ve/veya siyasal yaşama katılımın doğrudan veya dolaylı olarak engellenmesi durumu olarak karşımıza çıkmaktadır (Adaman ve Keyder, 2006: 10). Bu boyutlar birbiriyle ilişkilidir ve birbirlerinin hem nedeni hem de sonucu olarak ortaya çıkabilmektedirler. Örneğin ekonomik alandan dışlanan bir kişi sosyal alandan da dışlanabilmektedir (Tartanoğlu, 2012: 222).

4. SOSYAL DIŞLANMANIN SONUÇLARI

Sosyal dışlanmanın sonuçlarını bireysel ve toplumsal açıdan ele almak mümkündür (Çakır, 2002: 99). Şahin (2009: 78) çalışmasında, sosyal dışlanmış kişilerin, fiziksel ve ruhsal açıdan engelli hale gelmiş, eşitsizliğe maruz kalmış, hayatlarında karşılaşabilecekleri risklere karşı korunmasız ve zayıf kişiler olduğunu belirtmektedir. Aynı zamanda, sosyal olarak dışlanmış veya dışlanma riski olan bireylerin genellikle kendilerini yaşadıkları topluma yabancılaşmış hissettiğini, kimsesiz, yalnız ve çaresiz olduklarını düşündüklerini ve topluma uyum sağlamada sorun yaşadıklarını, bu olumsuzlukların ise, dışlanmış kişileri alkol ve madde bağımlılığı, hırsızlık ve suç işlemeye meyilli hale getirebileceğini dile getirmektedir. Şahin (2009: 78) ayrıca, Sosyal dışlanmanın kişinin kendine olan güvenini kaybetmesine ve nihayetinde endişeli, belirsiz ve güvensiz davranışlar göstermesine neden olduğunu ve tüm bunların sonucunda da aile yapısında bozulmaların ortaya çıkacağını belirtmektedir. Bütün bunlara ek olarak Çakır (2002: 99), yaşanabilecek olan fiziki ve ruhsal sağlık bozukluklarını da dışlanmış bireylerin ve ailelerinin karşılaşabilecekleri sosyal dışlanmanın diğer bir sonucu olarak görmektedir. Sağlıklı ve yeterli beslenememe ve sağlık hizmetlerine ulaşamama bireylerin fiziksel sağlık sorunları ile karşılaşma olasılığını arttırabilmektedir. Bununla birlikte her yaşta bireyin ruhsal bir iyilik halinde olabilmesi için sosyal ilişki ve faaliyetlere katılmaları gerekmektedir. Dışlanmış bireylerin toplumdaki diğer bireylerle sosyal ilişki içinde ol(a)maması ruhsal bir takım rahatsızlıklara da yol açabilecektir ve araştırmalar sosyal dışlanmış kişilerin maddi ve manevi destek aldığı durumlarda bile ruhsal yönden tam bir iyilik hali içinde olmadığını göstermektedir.

Konu toplumsal açıdan ele alındığında ise tehlikelerin boyutları daha da artabilecektir. Dışlanmış kişilerin aile, arkadaşlık ve komşuluk ilişkileri bozulmaya ve sosyal bağlardan sağlanan destek ortadan kalkmaya başlayacaktır. Bu da dışlanmış bireylerin suça eğilimlerinin artmasına neden olarak toplumdaki suç oranlarının artmasına sebebiyet verebilecektir (Şahin, 2009: 79). Karataşoğlu (2014: 24) Sosyal dışlanmanın yoksullar, göçmenler gibi dezavantajlı gruplara yönelik olarak gerçekleştiğinde toplumsal ayrışmanın meydana gelebileceğini ve dışlanmış olan grupların toplumsal kaynak ve hizmetlerden mahrum kalmalarının sorumlusu olarak devleti ve kamu kurumlarını görebileceğini belirtilmektedir. Bu hizmetlere erişenler ile erişemeyenler arasında gelir ve kaynak dağılımındaki adaletsizlik arttığında, devletin müdahalesi geciktiğinde ve sosyal adaletsizlik toplumsal alanda fazlasıyla görünür hale geldiğinde ise sosyal krizlerin patlak

vereceğini savunmaktadır. Toplumsal kurum ve normların etkinliğini kaybetmesi, toplumda yabancılaşmış bireylerin artması ve hatta sosyal patlamaların meydana gelmesi sosyal dışlanmanın toplumsal sonuçları olarak karşımıza çıkmaktadır. Tüm bunların yanı sıra, toplumca benimsenmiş olan değerlerin ve sorumluluk duygusunun kaybedilmesi, sosyal düzenlemelere karşı olan şüphelerin artması gibi toplumsal sonuçlar da diğer önemli tehlikelerdendir (Çakır, 2002: 100).

5. SOSYAL DIŞLANMA İLE MÜCADELE YÖNTEMLERİ

Literatürde sosyal dışlanma ile mücadelede izlenecek yöntem ve politikalar için genel olarak sosyal içerme kavramı kullanılmaktadır. Sosyal içerme politikaları, sosyal dışlanmaya maruz kalmış veya maruz kalma riski bulunan bireylerin, ekonomik, sosyal ve kültürel hayata tam olarak katılabilmeleri ve içinde bulunulan toplumda ortalama bir düzeyde kabul edilmiş olan yaşam standartları ve sosyal refaha kavuşabilmeleri için gerekli imkânların elde edilmesi olarak ifade edilebilir (Karataşoğlu, 2014: 31).

Sosyal dışlanma ile mücadelede kullanılacak olan politikalar belirlenirken, ülkede yaşanan sosyal dışlanmanın biçimi ve nedenleri göz önüne alınmalı ve uygun nitelikte içerme politikaları oluşturulmalıdır (Yıldırım, 2014: 96). AB'nin, sosyal koruma ve sosyal içerme araçları olarak öncelikli olarak saydığı politika alanları şunlardır; işgücü piyasasına katılımı arttırmak, sosyal koruma sistemlerini modernleştirmek, formel ve mesleki eğitimdeki dezavantajları ortadan kaldırmak, çocuk yoksulluğunu ortadan kaldırmak, insana yaraşır barınma koşulları sağlamak, uzun dönemli sağlık bakım hizmetleri, sosyal hizmetler ve ulaşım hizmetlerine erişimi sağlamak, engelli, etnik azınlık ve göçmenlerin topluma olan entegrasyonunu arttırmak ve ayrımcılık ile mücadele etmektir (Gökbayrak, 2005). 2008 yılında Avrupa Komisyonu tarafından aktif sosyal içerme stratejisi geliştirilmiştir. Temel amaç; yaşlı insanlara onurlu bir hayat ve daha fazla güven ve katılım becerilerinin kazandırılmasını sağlamaktır (European Commission, 2014).

Farklı şekillerde ortaya çıkan sosyal dışlanma ile mücadelede başvurulan yöntemler de farklılıklar göstermektedir. Bu yöntemleri yoksullukla mücadele, istihdamın artırılması, sosyal güvenceye erişimin düzenlenmesi, evsizlik sorununun giderilmesi vb. sosyal dışlanmanın oluşmasına neden olabilecek sorunların ortadan kaldırılması için kullanılan araçlar, dışlanmış bireylerin toplumla yeniden bütünleştirilmesi ve temel hakların geliştirilmesi şeklinde gruplandırmak mümkündür (Şahin, 2009: 97).

Sosyal dışlanmanın önlenmesine yönelik politikalarda karşılıksız asgari gelir hakkı ve çalışma karşılığı asgari gelir hakkı karşımıza çıkmaktadır. Karşılıksız asgari gelir hakkını sosyal dışlanmaya maruz olan bireylere devlet tarafından sağlanan bir tür sosyal yardım olarak tanımlamak mümkündür (Sapancalı, 2003: 211). Çalışma karşılığı asgari gelir hakkında ise ABD'de uygulanan çalıştırma programlarından (workfare) bahsetmek gerekir. Bu programların temel özelliği işsiz, yoksul veya dışlanmış olan bireylerin bu hakkı elde edebilmesi için görevli kamu kurum veya kuruluşlarının bireye gösterdiği işte çalışmasının zorunlu tutulmasıdır (Sapancalı, 2003: 218).

Sosyal dışlanmayı önleme yöntemlerinden biri diğeri de, işini kaybetmiş, konutsuz ve okulu terk etmek durumunda kalanların topluma yeniden entegre edilmesini sağlamanın yanı sıra, sağlık, eğitim, istihdam, suçla mücadele gibi temel hakların herkese sağlanması olarak gösterilmektedir (Social Exclusion Unit Report, 2001). Sapancalı 'ya (2003: 253) göre, sosyal dışlanma ile mücadelede temel hakların geliştirilmesi noktasında hem BM'nin (Birleşmiş Milletler) İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si ile belirtilen hem de diğer uluslararası belgelerde yeri bulunan temel hak ve özgürlüklere erişimin sağlanması ve geliştirilmesi gerekmektedir. Temel hak

ve özgürlüklerin yanı sıra ekonomik ve sosyal haklar ile siyasal hak ve özgürlüklerin de iyileştirilmesinin üzerinde durulmalıdır.

Türkiye’de hem kırsal alanlarda hem de kentlerde yaşanabilen ve arka planında yoksulluk ve işsizliğin olduğu sosyal dışlanma sorununun, “sosyal bir problem” olarak değil, AB genelinde olduğu gibi “ekonomik” bir sorun olarak algılandığı belirtilmektedir (Karataşoğlu, 2014: 52). Türkiye, yoksulluk ve sosyal dışlanmaya karşı “insan” odaklı olarak ifade edilen düzenli olmayan aynı ve nakdi yardımlar, şartlı nakit transferi yardımı, sosyal hizmetler ve faaliyet odaklı diğer sosyal yardımlar, işsizlik sigortası, sosyal güvenlik ve emeklilik sistemleri gibi sosyal politika uygulamalarını yürütmektedir (Karataşoğlu, 2014: 52).

6. ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN YAŞADIĞI SORUNLAR VE SOSYAL DIŞLANMA İLİŞKİSİNİ ÖLÇMEYE YÖNELİK NİTEL BİR ARAŞTIRMA

Çalışmanın bu bölümünde, Kırklareli Üniversitesi’nde eğitim gören lisans ve önlisans öğrencilerinin farklı bir şehirde öğrenim görmelerinden dolayı yaşadıkları sorunlar ve bu sorunların sosyal dışlanma ile olan ilişkisini belirlemek için yapılan araştırmanın sorunsalını, cevap aradığı soruları, kullanılan araştırma yöntemi ve elde eline bulgular hakkında bilgiler verilecektir. Nitel araştırma yöntemleri ile elde edilen sonuçlar analiz edilerek, araştırmanın cevap aradığı sorular cevaplanmaya, sorunsalı test edilmeye ve sonuçlara varılmaya çalışılacaktır.

6.1. Çalışmanın Amacı, Cevap Aradığı Sorular ve Araştırma Problemi

Sosyal dışlanma kavramı birbirleri ile iç içe geçmiş ekonomik, mekansal, siyasal ve kültürel boyutlardan oluşmaktadır (Deniz vd., 2016: 23). Genel olarak toplumla bütünleşememe hali olarak ifade edilen sosyal dışlanma hissi, kişilerin içlerinde buldukları durumlara ve toplumsal yapılara göre farklılıklar gösterebilmektedir. Bu çalışmanın amacı Kırklareli Üniversitesi’nde okuyan ve farklı şehirlerden gelen lisans ve önlisans öğrencilerinin özellikle mekansal ve kültürel dışlanmaya maruz kalıp kalmadıklarını araştırmaktır. Çalışmanın evrenini Kırklareli Üniversitesi’nde okuyan lisans ve önlisans öğrencileri içindeki farklı şehirlerden gelmiş öğrenciler oluşturmaktadır. Evrenin Kırklareli Üniversitesinde okuyan tüm lisans ve önlisans öğrencileri içinde farklı şehirlerden gelen öğrencilerin tamamını kapsayacak şekilde seçilmesinin sebebi, örnekleme oluşturacak farklı alanlardaki katılımcıların düşünce ve hislerini öğrenerek daha sağlıklı sonuçlara ulaşmaktır. Çalışmanın amacına ulaşmak için şu sorulara cevap aranmıştır:

- Kırklareli Üniversitesi’nde öğrenim gören lisans ve önlisans öğrencileri içinde farklı şehirlerden gelmiş olanlar sosyal dışlanmanın mekansal boyutuna maruz kalmakta mıdır?
- Kırklareli Üniversitesi’nde öğrenim gören lisans ve önlisans öğrencileri içinde farklı şehirlerden gelmiş olanlar sosyal dışlanmanın kültürel boyutuna maruz kalmakta mıdır?
- Eğer bu öğrenciler sosyal dışlanmanın farklı boyutlarına maruz kalıyorlarsa buna sebep olan faktörler nelerdir?

Araştırma probleminin oluşturulması için yapılan literatür taraması sosyal dışlanmanın mekansal ve kültürel boyutlarına yönelik olmakla birlikte, alan yazındaki tüm çalışmalarda sosyal dışlanmanın boyutlarının birbirleri ile iç içe geçtiği ve birbirlerini tetikledikleri görülmektedir. Yine literatürde direkt olarak araştırma konusu ile ilgili bir çalışma olmaması da, çalışmanın özgünlüğünü arttırıcı bir etken olarak görülmektedir. Deniz vd. (2016: 36) tarafından yapılan çalışmada sosyal dışlanmanın mekansal boyutunun nüfusun görece gelir seviyesi düşük semtlerde yoğunlaşmasıyla belirginleştiği, kültürel boyutun ise diğer tüm boyutlarla birleşik olarak ortaya çıktığı sonucuna varılmıştır. Alacahan ve Duman’ın (2011: 27-28) yaptığı araştırmada ise mekansal boyutta dışlanmaya maruz kalan kişilerin fiziki olarak kötü şartlara sahip ve düşük standartlı

semterlerde yaşamak zorunda kaldıkları, kültürel olarak dışlanan kişilerin ise kültürel kimliklerinden ve alışkanlıklarından dolayı toplumda yadırgandıkları belirtilmektedir. Yerli ve yabancı sosyal dışlanma literatürü incelendiğinde hemen hemen tüm çalışmaların sosyal dışlanma kavramının dört boyutuna atıfta bulunduğu, ancak bu çalışmaların büyük çoğunluğunun yoksulluk ekseninde veya etnik köken kapsamında (romanlar, göçmenler, mülteciler vb.) ele alındığı görülmektedir. Yoksulluk ve etnik köken faktörlerinin ötesinde ekonomik, mekansal, siyasal ve kültürel boyutlar özelinde sosyal dışlanmayı araştıran fazla çalışma olmaması literatürün bu konuda eksik kaldığı izlenimini uyandırmaktadır. Yapılan literatür incelemesi sonucunda araştırma problemleri şu şekilde belirlenmiştir:

- Kırklareli Üniversitesi'nde öğrenim gören lisans ve önlisans öğrencileri içinde farklı şehirlerden gelmiş olanlar mekansal boyutta sosyal dışlanmaya maruz kalmaktadırlar.
- Kırklareli Üniversitesi'nde öğrenim gören lisans ve önlisans öğrencileri içinde farklı şehirlerden gelmiş olanlar kültürel boyutta sosyal dışlanmaya maruz kalmaktadırlar.

Sosyal dışlanma kavramı farklı boyutları olmakla birlikte, çoğunlukla yoksulluk ile bütünleşik olarak ele alınmaktadır. İster yoksulluk olsun ister sosyal dışlanma; bu iki kavramın ortak noktası, çözümleri aşamasında eğitimin büyük öneme sahip olmasıdır. Bu çerçevede ele alındığında, sebebi ne olursa olsun eğitime devam eden öğrencilerin sosyal dışlanmanın herhangi bir boyutuna maruz kalmaları veya kendilerini sosyal olarak dışlanmış hissetmeleri, kendilerini etkileyebileceği gibi uzun vadede toplumsal düzeni de etkileme potansiyeline sahip olumsuz bir durumdur. Bu açıdan öğrencilerin eğitimlerini sağlıklı bir biçimde tamamlayarak, toplumsal fayda üretebilecekleri konuma gelebilmeleri için eğitim/öğrenci-sosyal dışlanma ilişkisi üzerinde durulması gereken bir konudur. Sorunların çözümü için öncelikle sebeplerinin belirlenerek, analiz edilmeleri gerekliliğinden hareketle, üniversite öğrencilerinin farklı bir şehirden gelmiş olmalarından dolayı sosyal dışlanmaya maruz kalıp kalmadıkları veya maruz kalma risklerinin olup olmadığını incelemek ve çözüm önerileri sunmak önem taşımaktadır.

6.2. Materyal ve Yöntem

Çalışmanın evreni, Kırklareli Üniversitesi, Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı tarafından internet sitesinde yayınlanan veriler doğrultusunda tam olarak belirlenebilmiştir. 2017-2018 Akademik Yılı verilerine göre önlisans ve lisans öğrencilerinin toplamı 25.600'dür. Erkek öğrenci sayısı 13.657 ve kız öğrenci sayısı ise 11.943'tür (http://oidb.klu.edu.tr/Yardimci_Sayfalar/456-ogrenci-sayilari.klu, Erişim Tarihi 11.02.2019). Ancak konuyla ilgili herhangi bir veri bulunmaması ve ilgili makamlarında bu konuyla ilgili ellerinde yapılmış istatistiksel bir çalışma olmamasından dolayı farklı şehirlerden gelmiş lisans ve önlisans öğrencilerinin sayıları belirlenememiştir.

Gerçekleştirilen araştırmalarda örneklemin çok küçük olması, araştırmanın sonuçları açısından evren için genelleme yapabilmeyi zorlaştırmaktadır. Betimsel olarak yapılan araştırmalarda örneklemin en az % 10 seviyesinde olması, evrenin küçük olduğu durumlarda ise bu oranın % 20 düzeyinde bulunması gerekmektedir. Eğer korelasyona dayalı bir araştırma yapmak amaçlanıyorsa en az 30 ve nedensellik içeren kıyaslamalı çalışmalarda ise, her grup için 30'ar eleman gerekmektedir. Fakat deneysel araştırmalarda, her grubu temsilen 15'er eleman gibi az sayıda denek sonuçların geçerlilik arz etmesini sağlayabilmektedir. Ancak belirtmek gerekir ki örnek büyüklüğünün fazlalığı, çalışma sonuçlarının güvenilirliğini arttırmaktadır (Gay, 1987; Akt. Arlı ve Nazik, 2001: 77).

Yapılan nitel araştırmalarda verilerin, çalışma konusu ile ilgili olarak ilk elden toplanması gerekmektedir. Nitel araştırmaların önemli özelliklerinden biri de örneklem genişliği ile ilgilidir. Nitel araştırmalarda örneklemin genişliği, sorunun temel özellikleri ve araştırmacının erişebildiği kaynakların sınırlılıkları ile belirlenmektedir (Karataş, 2015: 69-70). Bununla birlikte, nitel

araştırma teknikleri içinde en çok tercih edilen yöntem olan görüşme ve gözlem gerek zaman ve gerek maliyet açısından zorlayıcı olabileceği gibi, örneklemin büyük tutulması da verilerin analizi ile yorumlanmasını zorlaştırmaktadır. Bu sebepten dolayı nitel araştırma teknikleri ile gerçekleştirilen çalışmalarda örneklem seçimi yapılırken evreni temsil yeteneğinden ziyade çalışmanın konusu ile ilk elden alakalı katılımcıların seçilmesi önem taşımaktadır (Neuman, 2012: 321).

Araştırmanın örneklemini, Kırklareli Üniversitesi'nde öğrenim gören lisans ve önlisans öğrencileri içinde farklı şehirlerden gelmiş olanlar içinden seçilmiş otuz erkek ve otuz kız öğrenci oluşturmaktadır. Katılımcı sayısının toplam da altmış olarak belirlenmesinin sebeplerinden biri, her gruptan 30'ar denekle yapılan çalışmaların güvenilirliğinin ve sonuçların evreni temsil etme yeteneğinin olduğunun literatür bilgisi ile desteklenmesidir. Diğer sebep ise bahsi geçen öğrencilerin tamamına ulaşmanın zorluğudur. Bu zorluklardan ilki kurumdan sağlıklı bilgi alınmadığı için ilgili öğrencilerin tam sayısının belirlenememesi ve diğeri de belirlenen öğrencilerin bir kısmına ulaşamaması veya çalışmaya katılmak istememeleridir.

Çalışmaya katılan deneklerin sağlıklı bilgiler verebilmelerini sağlamak için kimlikleri gizli tutulmuş ve bu durum kendilerine de bildirilmiştir. Elde edilen veriler analiz edilirken erkek öğrenciler "E" ve kız öğrenciler de "K" simgesi ile ifade edilmiştir. Yapılan çalışmada veriler "Yarı Yapılandırılmış Mülakat" tekniği kullanılarak toplanmıştır. Sosyal bilimler alanında yapılan çalışmalarda sıklıkla kullanılan görüşme/mülakat yöntemi, çalışmaya katılan tüm deneklerin verdiği cevapları karşılaştırarak, ortak yönleri ve farklılıkları tespit edip, ortaya koymayı amaçlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 22). Araştırma esnasında görüşmeler tüm katılımcılarla yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya katılan deneklerle yüz yüze yapılan mülakatlardan önce yazılı olarak bir soru seti hazırlanmış ve deneklere mülakatlar esnasında açık uçlu sorular yöneltilerek cevaplar kayıt altına alınmıştır. Tüm katılımcılara bilgi verilerek, katılımcıların verdikleri cevaplar ses kayıt cihazına kaydedilmiş ve katılımcılara araştırmacılar dışında bu cevapların gizli tutulacağı bilgisi verilmiştir.

Çalışmaya katılan deneklerin, kendilerine yöneltilen açık uçlu sorulara vermiş oldukları yanıtlar incelenmiş ve benzer ifadeler kodlanarak, bu kodlar üzerinden içerik analizi ile sonuçlara varılmaya çalışılmıştır. Katılımcıların verdiği cevaplar içinden kodlar oluşturulurken herhangi bir program (QDA Miner, Nvivo vb.) kullanılmamış, ifadeler araştırmacılar tarafından farklı zamanlarda ve birbirlerinden bağımsız olarak taranmıştır. İçerik analizi, katılımcıların ifade ettikleri kavram, kelime ve cümleler arasındaki ilişkileri analiz ederek, ulaşılan ham verileri açıklamayı amaçlamaktadır. İçerik analizi yöntemi ile ortak veya benzer ifade, kelime ve cümlelerden oluşturulan temalar doğrultusunda açıklamalar yapılmaya çalışılmaktadır (Krippendorff, 2004: 18).

6.3. Araştırmanın Bulguları

Yapılan görüşmeler neticesinde, ulaşılan ham veriler incelenerek analiz edilmiş ve farklı şehirlerden gelen lisans ve önlisans öğrencilerinin maruz kaldıkları mekânsal ve kültürel sosyal dışlanmaya yönelik olarak; "şehir halkının öğrencileri kötü alışkanlıklarla anması", "barınma konusunda yaşanan sıkıntılar" ve "ulaşım konusunda yaşanan sıkıntılar" şeklinde üç sorun alanına ulaşılmıştır. Ulaşılan sorun alanlarından ikisinin sosyal dışlanmanın mekânsal boyutuna, birinin de kültürel boyutuna yönelik olduğu düşünülmektedir. Sorun alanları ile ilgili katılımcıların verdiği cevapların istatistiksel olarak hangi sorun alanında yer aldığı Tablo 1.'de görülmektedir.

Tablo 1. Kırklareli Üniversitesi'nde Öğrenim Gören Lisans ve Önlisans Öğrencileri İçinde Farklı Şehirlerden Gelmiş Olanların Maruz Kaldıkları Sosyal Dışlanma Boyutlarına Yönelik Sorun Alanları

SORUN ALANLARI	N (T)	N (E)	%	N (K)	%
Şehir halkının öğrencileri kötü alışkanlıklarla anması sorun alanı.	60	22	73,3	14	46,6
Barınma konusunda yaşanan sıkıntılar sorun alanı.	60	28	93,3	27	90
Ulaşım konusunda yaşanan sıkıntılar sorun alanı.	60	30	100	30	100

6.3.1.Şehir Halkının Öğrencileri Kötü Alışkanlıklarla Anması Sorun Alanı

Mülakat gerçekleştirilen farklı şehirlerden gelmiş lisans ve önlisans öğrencilerinin “şehir halkının öğrencileri kötü alışkanlıklarla anması sorun alanı” içinde belirttikleri problemler; “uyuşturucu kullanımının artması”, “asayiş olaylarının artması”, “öğrencilerin evlilik dışı ilişkiler yaşaması” ve “öğrencilerin boşanmalara sebep olması” gibi suçlama ve ithamlarla karşılaşmalarıdır. Bu problemler ve ortaya çıkan sorun alanı çerçevesinde görüşme gerçekleştirilen öğrencilerin verdikleri cevaplardan bazıları şu şekildedir:

Tablo 2. Kırklareli Üniversitesi'nde Öğrenim Gören Lisans ve Önlisans Öğrencileri İçinde Farklı Şehirlerden Gelmiş Olanların Şehir Halkının Öğrencileri Kötü Alışkanlıklarla Anması Sorun Alanına Yönelik Görüşme Örnekleri

E 6	Nedense tüm öğrenciler uyuşturucu kullanıyormuş ya da kullanmak istiyormuş gibi bir düşünce var. Özellikle yaşlı insanlarda böyle bir algı oluşmuş. Mesela bir çay bahçesinde otururken diğer masalarda oturan kişilerin sürekli öğrencileri konuştuklarını duyuyoruz. Bir defadan fazla şahit olduğum konuşmalarda farklı insanların “öğrenciler uyuşturucu kullanıyormuş” gibi önyargılı ifadelerini duydum.
E 15	Kırklareli küçük ve sempatik bir şehir. İnsanları da genellikle hoşgörülü. Ama öğrenciler sürekli problem yaratıyormuş, şehrin dokusunu bozuyormuş gibi bir hava yaratılmış. Bir gece eve giderken arkadaşlarımla biraz sesimiz yükselmiş ve çevreden geçenler hemen sert bir şekilde bizi uyardılar. Bir sürü laf sayıp “bu öğrenciler yüzünden asayiş olayları arttı. Artık geceleri dışarı çıkarken düşünüyoruz. İçip içip kavga ediyorlar” gibi laflar ettiler. Kız arkadaşlarımıza daha kötü ve uygunsuz şeyler söylendiğini de duyuyoruz. Tabi herkes için geçerli değil bu durum. Ama böyle olumsuz davranışlarla da karşılaşılıyor.
E 24	Evimize giren çıkan herkese karışmaya çalışıyor bazı komşularımız. Ailemizi aramakla veya polis çağırmakla tehdit ediyorlar. Sebebi de kız arkadaşlarımızın bazen evimize gelmesi. Resmen “zina yapmakla, kız erkek birlikte yaşamakla” suçlanıyor. Diyelim ki böyle bir durum var. Buna karışmaya ne hakları var? Sonuçta reşit insanlarız.
K 2	Bizi apartmandan çıkarmaya çalıştılar ve sonunda biz dayanamadık taşındık. Sebebi de “apartmandaki evli erkekleri ayartabilmişiz, kız öğrenciler yüzünden boşananlar olmuş” gibi sebepler. Sizin de kızınız var. Birisi de gelip sizin kızınızı suçlasa hoşunuza gidecek mi?
K 19	Ev sahibimiz ile yakın oturuyoruz. Zaten Kırklareli küçük bir şehir. Sürekli olarak “eve erkek gelmesin, istemem böyle şeyleri, kız erkek aynı evde yaşamaz” diye uyarılıyor. Bir keresinde “siz yapmıyorsunuz ama aynı evde kız erkek kalanlar varmış” gibi konuşmanın içinde kaldık.
K 27	Benim pek sorunum yok şehir halkı ile ilgili. En azından olumsuz bir şey yaşamadım ama komşu teyzelerle ne zaman oturup sohbet etsek konu bir şekilde “onun kocasının bir kız öğrenciyle ilişkisi varmış. Adam bu yüzden onu boşamış. Zaten üniversite açıldıktan sonra boşananlar arttı” gibi meselelere geliyor. Bence şehir halkının bilinçaltında böyle bir şey var.

Gerçekleştirilen görüşmeler, farklı şehirlerden gelen öğrencilerin çeşitli biçimlerde sosyal dışlanmaya maruz kaldığını göstermektedir. Literatür ile karşılaştırıldığında sosyal dışlanmanın kültürel boyutu ile ilişkilendirilebilecek olan bu durum, daha çok öğrencilerin beraberinde getirdikleri alışkanlıklar, kültürel yapılar ve toplumun öğrencilere bakış açısı ile ilişkilendirilebilir. Çakır (2002: 100), sosyal dışlanmanın toplumsal sonuçlarından bahsederken suça eğiliminin artarak, suç oranlarının da yükseleceğini belirtmektedir. Özkul (2004: 35) ise sosyal dışlanmanın bireysel sonuçlarından bahsederken yabancılaşma kavramına atıfta bulunmakta ve bu durumdaki insanların yaşadıkları topluma yabancılaşacaklarını belirtmektedir. Şahin'de (2009: 80) benzer şekilde sosyal dışlanmaya maruz kalan kişilerin topluma ve toplumsal normlara isyan etme durumuna gelebileceklerini belirtmektedir. Literatür ve çalışmanın ilgili sorun alanına yönelik bulguları incelendiğinde ortaya ilginç bir durum çıkmaktadır. Sosyal dışlanmanın sonuçları olarak ortaya çıkabilecek olan madde bağımlılığı, suça eğilim ve toplumsal normların dışında bir yaşam biçimi şehir halkı tarafından öğrencilerin normal yaşamı gibi algılanmakta ve olası sonuçlar üzerinden öğrenciler sosyal dışlanmaya maruz bırakılmaktadırlar. Diğer bir ifadeyle şehir halkının söylem ve davranışları ile literatürü ters bir bakış açısıyla doğruladığını söylemek mümkündür.

6.3.2. Barınma Konusunda Yaşanan Sıkıntılar Sorun Alanı

Mülakat gerçekleştirilen farklı şehirlerden gelmiş lisans ve önlisans öğrencilerinin “barınma konusunda yaşanan sıkıntıları sorun alanı” içinde belirttikleri problemler; “ev ve yurt kiralalarının yüksek olması”, “yeni konutların şehre ve okula uzak olması” ve “öğrenciye kiralık ev verilmemesi” şeklindedir. Bu problemler ve ortaya çıkan sorun alanı çerçevesinde görüşme gerçekleştirilen öğrencilerin verdikleri cevaplardan bazıları şu şekildedir:

Tablo 3. Kırklareli Üniversitesi’nde Öğrenim Gören Lisans ve Önlisans Öğrencileri İçinde Farklı Şehirlerden Gelmiş Olanların Barınma Konusunda Yaşanan Sıkıntılar Sorun Alanına Yönelik Görüşme Örnekleri

E 3	Kırklareli çok küçük bir şehir ve öğrenci sayısı da çok fazla. Böyle olunca da “kira fiyatları çok yüksek” . Küçük bir ev için bile 650-700 TL kira isteniyor. Ev zaten şehir dışında. Hem şehre inmek hem de okula gitmek için bir de yok parası veriyoruz. Bu durum ailemi ve beni çok zorluyor.
E 19	Ailem evde kalmamı istemiyor. Bu yüzden yurttta kalıyorum ama fiyatlar çok pahalı. Zaten ortalamanın altında buradaki bütün yurtlar ama “oda fiyatları çok pahalı” . Dört kişilik odada kalıyorum ve aylık 400 TL para veriyorum. Sabah kahvaltısı veriyorlar ama yemek yok. Ben zaten zengin olsam burada ne işim var. Gider özel üniversite okurum. KYK zaten çıkmıyor bana nedense.
E 25	Valla çok uzun süre ev aradık. Ev olmadığından değil, “oturulabilecek evlerin öğrenci olduğum için bana kiraya verilmemesi” sebebiyle. Ben buraya okumak için geldim ama kiralamak istediğim evlerin büyük çoğunluğunda “öğrenciye kiraya vermiyoruz” gibi sözlerle karşılaştım. Sanki öğrenci değilim de karanlık işlerle uğraşan biriyim gibi.
K 1	Geçen sene iki arkadaşım ile bir ev kiraladık. Ev sahibi ile anlaştık ve sözleşme imzalayacağız. Adamı aradık buluşup sözleşme imzalamak için ama ev sahibi evi kiraya vermekten vazgeçtiğini söyledi. Apartmanda oturanlar “öğrenci istemiyoruz” demişler. Peki, ne yapalım? Öğrenciler sokakta mı yatsınlar?
K 16	Şimdi Kırklareli’ne birçok yeni ev yapılıyor. Genelde 1+1 veya 1+0 evler. Bu evlerde aile oturmaz. Öğrenciye yönelik olduğu çok belli ama “evleri şehir merkezine ve okula çok uzak yapıyorlar” . Hepsi bir yere toplanmış sanki bu evlerin. Resmen şehirden “izole ediyoruz” gibi hissediyorum.
K 30	Kırklareli küçük bir şehir ve üniversitede yeni. Yani damdan düşer gibi bir durumdayız. Konaklama imkânları sınırlı. Böyle olunca da “hem yurt fiyatları hem de ev kiralaları çok yüksek oluyor” . Yurtlar da evlerde genelde bakımsız ve eski. Kendi paramızla rezil oluyoruz.

Yapılan görüşmeler farklı şehirlerden gelen lisans ve önlisans öğrencilerinin sosyal dışlanmanın mekânsal boyutu ile karşı karşıya kaldıklarını göstermektedir. Bu durum kimi öğrenciler tarafından yüksek ev ve kira yurtları biçiminde algılanırken, kimi öğrenciler tarafından izole edilmek veya istenmemek şeklinde algılanmaktadır. Yüksek ev ve yurt kiralalarının ayrıca sosyal dışlanmanın ekonomik boyutu ile ilgili olduğunu söylemekte mümkündür. Beşirli vd. (2016: 173-174) tarafından yapılan araştırmada farklı sosyal, ekonomik ve kültürel topluluklar için yapılan konutların özellikle yer seçimine göre sosyal dışlanmaya yol açabileceği belirtilmektedir. Ayrıca bu tip sosyal konutların, kontrol edilememesinden dolayı suça eğilimi arttıracığından da bahsedilmektedir. Adaman ve Keyder ise (2006: 27) bireylerin, toplumla bütünleşememelerinin sebepleri içinde yaşanan mekânların veya yerlerin önemine dikkat çekmektedir. Karataşoğlu ve İslamoğlu (2016: 25) tarafından yapılan çalışmada da kiracı konumdaki kişilerin ekonomik sebeplerden dolayı sosyal dışlanmaya maruz kalabilecekleri belirtilmektedir. Çalışmaya katılan deneklerin verdikleri cevaplar doğrultusunda mekânsal sosyal dışlanmanın, ekonomik sosyal dışlanma boyutu ile yakın bir ilişki içinde olduğunu söylemek mümkündür. Bunun yanında kültürel olarak da öğrencilerin sosyal dışlanmanın mekânsal boyutuna maruz kaldığı ve bilinçli/bilinçsiz şekilde yeni konut yerlerinin seçimi ile genel toplumsal yapıdan izole edildikleri ve öğrencilerin bunu dışlanma olarak hissettikleri görülmektedir.

6.3.3.Ulaşım Konusunda Yaşanan Sıkıntılar Sorun Alanı

Farklı şehirlerden gelen lisans ve önlisans öğrencileri ile yapılan mülakatlar sonucunda, “ulaşım konusunda yaşanan sıkıntılar sorun alanı” çerçevesinde; “minibüs ücretlerinin pahalı olması”, “minibüs sayısının yetersiz olması” ve “minibüslerin çok kalabalık olması” problemleri belirlenmiştir. Bu sorunlar ve ortaya çıkan sorun alanı doğrultusunda mülakat yapılan öğrencilerin verdikleri cevaplardan bir kısmı şu şekildedir:

Tablo 4. Kırklareli Üniversitesi’nde Öğrenim Gören Lisans ve Önlisans Öğrencileri İçinde Farklı Şehirlerden Gelmiş Olanların Ulaşım Konusunda Yaşanan Sıkıntılar Sorun Alanına Yönelik Görüşme Örnekleri

E 9	“Minibüs ücretleri çok pahalı”. Okula gidip gelmek için 5 TL para veriyoruz. Bazen günde iki defa gidip geldiğimiz oluyor. Bu kadar küçük bir şehirde bu kadar pahalı minibüs parası olması çok anlamsız. Bir de zaten “sıkış tıkiş gidiyoruz”. Kendi paramızla rezil oluyoruz.
E 13	“Yemek parası kadar minibüs parası veriyoruz”. Defalarca söyledik ama kimse bizi dinlemiyor. Zaten adamlar tekel olmuşlar. “İstedikleri gibi fiyat arttırıyorlar” hiç kimse de dur demiyor. “Bazen paramızla bile minibüs bulamıyoruz. Ya saatleri çok azalıyor minibüslerin ya da hiç gelmiyor özellikle hafta sonları”.
E 21	“Minibüsler çok dolu oluyor”. Durakta beklerden kaç tane minibüs dolu geçiyor ve durmuyor bizi almak için. Bu sonuçta bir ihtiyaç minibüs sayısını arttırsınlar ya da belediye otobüsü koysunlar. Sürekli derslere geç kalıyoruz.
K 2	Ben KYK yurdunda kalıyorum. Yurt hem okula hem şehre çok uzak bir noktada. Yürüyerek gidip gelmek mümkün değil. “Minibüs ücretleri çok pahalı” günde ortalama üç defa minibüse biniyorum ve şu an 7,5 TL günlük yol masrafım var. Hafta sonları okula gitmesem de çarşıya inmek zorundayım. Resmen yurt kirası gibi y ücreti veriyorum.
K 17	“Hafta sonları doğru düzgün minibüs seferi yok”. “Çok uzun süreler minibüs beklediğimiz oluyor”. Belirli saatlerden sonra hiç bulamıyoruz zaten minibüs. Ulaşım konusunda üniversitenin veya belediyenin artık bir çözüm üretmesi gerektiğini düşünüyorum.
K 20	Ulaşım Kırklareli için çok büyük sıkıntı. Şehir küçük ve her yere yürüyerek gitmeye alışmışlar. Bugüne kadar neredeyse hiç minibüs, otobüs ihtiyacı olmamış. Öğrenci gelince ve üniversite de şehir dışına kurulunca minibüs seferleri önem kazanmış ama maalesef istenen seviyede bir hizmet yok. Zaman zaman “doluluktan minibüsler bizi almadan gidiyorlar veya balık istifi gibi gidiyoruz” okula. Bu üçüncü senem okulda ve hiçbir şekilde düzelme yok ulaşım konusunda.

Mülakat yapılan farklı şehirlerden gelmiş lisans ve önlisans öğrencilerinin tamamı ulaşım problemi yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu durumu sosyal dışlanmanın mekânsal boyutu ile ilişkilendirmek mümkündür. Hem okulun şehrin dışında ve şehirden izole bir yapıda olması, hem öğrenciye yönelik konutların ve özellikle KYK yurtlarının şehre uzak konumlarda planlanması bu düşünceyi destekler niteliktedir. Sosyal dışlanmanın literatürde genellikle kabul gören siyasal, ekonomik, mekânsal ve kültürel boyutları olmakla birlikte, son yıllarda genel refah hizmetleri içinde yer alan ulaşımdan dışlanma boyutunun da tartışılmaya başlandığı görülmektedir. Miller (2003) ulaşım konusunda eşit fırsatlara ulaşamamanın toplumsal bütünleşme önündeki güçlü engellerden biri olduğunu belirtmektedir. Özkazanç ve Sönmez (2015: 17) yaptıkları çalışmada sosyal dışlanmanın mekânsal boyutu ile ulaşım hizmetlerinin ilişkili olduğunu belirterek, ulaşım ile bireylerin toplumsal yapıya entegrasyonu arasındaki ilişkiye dikkat çekmişler ve ulaşım imkânlarının kısıtlı olması durumunda kişilerin genel refah hizmetlerinden dışlanma ile karşı karşıya kalabileceklerinin altını çizmişlerdir. Yine Adaman ve Keyder’de (2006: 10) belirli mekânlara ulaşım, sosyal dışlanmanın mekânsal boyutu arasındaki ilişkiye vurgu yapmışlardır. Sosyal dışlanma ve ulaşım arasındaki ilişki alan yazında görece yeni bir araştırma konusu olmakla birlikte, sosyal dışlanmanın mekânsal boyutu ile yakından ilişkili olduğunu söylemek mümkündür. Çalışma kapsamında görüşülen deneklerin ulaşım faktörü ile mekânsal sosyal

dışlanmaya maruz kaldıkları, ayrıca ulaşımın yine çalışma kapsamında öğrencilerin genel refah hizmetlerine erişimi açısından da bir sorun olduğu görülmektedir. Araştırmanın bu bölümü ile ilgili olarak dikkat çeken nokta, katılımcıların tamamının bu konuyu bir sorun alanı olarak görmesi, ayrıca “minibüs ücretleri” çerçevesinde bu sorunun sosyal dışlanmanın ekonomik boyutuyla da ilişkilendirilebilecek olmasıdır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Çok boyutlu yapısıyla sosyal dışlanma günümüzde birçok insanı ve toplumu etkileyen, sosyal politika yapımcılarının ve uygulayıcılarının üzerinde önemle durduğu bir konudur. Bununla birlikte yerli ve yabancı araştırmacıların sıklıkla irdelediği ve sosyal dışlanmayı ortaya çıkaran faktörleri araştırdığı akademik bir alan olarak da görülmektedir. Genellikle yoksulluk bağlamında ele alınan kavram üzerindeki tartışmaların, maddi yoksulluk ve yoksunluk üzerine odaklandığı, farklı boyutların aslında iç içe geçtiği ve birbirini tetiklediğinin üzerine yoğunlaştığını söylemek mümkündür. Toplumla bütünleşemeyen ve bağları bir şekilde kopan bireylerin ve grupların (yoksullar, göçmenler, bağımlılar, özellikle eğitimsiz dul kadınlar, engelliler, bakıma muhtaç yaşlılar vb.) sıklıkla maruz kaldığı sosyal dışlanma, genel refah hizmetlerine erişememe ile kendini göstermektedir.

Eğitim hayatlarına devam etmek için başka şehir, bölge veya ülkelere gitmek zorunda kalan öğrenciler dönem dönem kendilerinden veya çevresel faktörlerden kaynaklı gerekçelerle, yeni girdikleri toplumla ve toplumsal normlarla uyumsuzluk yaşayabilmekte, bu durum onların toplumla bütünleşmelerini engelleyebilmektedir. Her ne kadar bahsi geçen durum kendisini sosyal dışlanma olarak göstermese de, öğrencilerin sosyal dışlanma hissi yaşamalarına ve olumsuz şekilde etkilenmelerine sebebiyet verebilmektedir. Çalışma kapsamında görüşülen öğrencilerin de bilinçli bir şekilde sosyal dışlanmaya maruz kalmadıkları, ancak özellikle barınma, ulaşım ve kültürel yapı dolayısıyla kendilerini dışlanmış hissettikleri görülmüştür.

Çalışmanın cevap aradığı sorular ve araştırma problemleri çerçevesinde sonuçlar değerlendirildiğinde, Kırklareli Üniversitesi’nde öğrenim gören lisans ve önlisans öğrencilerinden, başka şehirlerden gelmiş olanların sosyal dışlanmanın kültürel ve mekânsal boyutuna bilinçli olmayan bir biçimde maruz kaldıkları ve kendilerini dışlanmış hissettiklerini söylemek mümkündür. Bu bakış açısı ile çalışmanın cevap aradığı ilk iki soru pozitif olarak cevaplanmıştır. Cevap aranan üçüncü soru ise farklı şehirlerden gelen öğrencilerin sosyal dışlanmaya maruz kalmasına sebep olan faktörler üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu faktörler öncelikle kültürel yapıdan kaynaklanan farklılıklar, şehrin alt yapı eksiklikleri ve şehir halkı-öğrenci iletişimindeki yetersizlikler olarak değerlendirilmektedir. Çalışmanın araştırma problemleri incelendiğinde, her iki araştırma probleminin de pozitif sonuçlu olarak doğrulandığı görülmektedir. Hem araştırma sonuçlarının analiz edilmesi ile ulaşılan bulgular, hem de bu bulguların literatür araştırması ile desteklenmesi bu düşüncüyü doğrulamaktadır. Literatür ile karşılaştırıldığında ise çalışma sonuçlarının literatür ile uyumlu olduğunu söylemek mümkündür.

Çalışma kapsamında elde edilen sonuçlar, sosyal dışlanmanın farklı boyutları olmasına rağmen, bu boyutların çoğunlukla iç içe geçtiğini ve ekonomik boyutun genellikle tetikleyici olduğu tartışmalarını doğrular niteliktedir. Ulaşılan bulgular itibari ile çalışmanın özelinde konunun direkt olarak yoksulluk ile bağlaşıklık şeklinde ele alınması çok doğru bir yaklaşım olmamakla birlikte, ekonomik şartların başka şehirlerden gelmiş öğrencilerin sosyal dışlanma hissi yaşamalarında etkili olduğu söylenebilir. Ancak daha sonra farklı araştırmacıların, farklı şehirlerde ve farklı gruplar üzerinde yapacakları araştırmaların sonuçları ile karşılaştırılmadan kesin yargılara varmak çok doğru olmayacaktır. Bu açıdan çalışmanın sonuçları, daha sonraki araştırmacılar için bir hareket noktası olabilecek niteliktedir.

Farklı şehirlerden gelen öğrencilerin çalışmada bahsedilen sorunlarının çözümü için atılacak adımların da yaşadıkları sorunlar gibi bütünleşik biçimde ele alınması gerekmektedir. Bahsi geçen ulaşım, barınma ve kültürel sorunlar kendi haline bırakıldıklarında çözüme kavuşması mümkün olmayan problemlerdir. Her biri bir sosyal politikalar kapsamında çözüm gerektiren bu sorunların kamu iradesi ve kamu politikaları ile çözülebileceği aşikârdır. Öncelikle sistemli bir biçimde yerel yönetimler ve üniversite yönetiminin yapacağı işbirliğini içeren çalışmalara, şehirdeki sivil toplum kuruluşlarının da katkı vermesi, sorunların iyi analiz edilerek çözüme yönelik bir eylem planı belirlenmesi ve hayata geçirilmesi önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- Adaman, F. ve Keyder, Ç. (2006). Türkiye'nin Büyük Kentlerinin Gecekondulu ve Çöküntü Mahallelerinde Yaşanan Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma", Mart 31, 2017 tarihinde Sosyal Dışlanma ile Mücadelede Mahalli Topluluk Eylem Programı 2002-2006 Raporu, ec.europa.eu/employment_social/social.../study_turkey_tr.pdf, Erişim Tarihi 12.02.2019.
- Aktaş, A. (2014). Sosyal Dışlanma Bağlamında Sosyal Yardımlar ve Karşılaştırmalı Politika Önerileri, T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Dış İlişkiler ve Yurtdışı İşçi Hizmetleri Gene Müdürlüğü Uzmanlık Tezi, Ankara.
- Alacahan, O. ve Duman, B. (2016). Dışlanma, Ayrımcılık, Mezhep ve Etniklikler Arası Eşitsizlikler, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 13 (1).
- Arlı, S. ve Nazik, M. H. (2001). *Bilimsel Araştırmaya Giriş*, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Beşirli, H., Bakır, M. A., Koçancı, M., Güler, Z. Ö. ve Gülle, M. Y. (2016). Sosyal Konut Uygulamaları ve Sosyal Dışlanma (Toplu Konut İdaresi Yoksul Konutları Örneği), *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(1).
- Boztepe, V. (2015), "Bir Sosyal Dışlanma Biçimi Olarak Yoksulluğun Türkiye'deki Televizyon Haberlerine Yansımaları", Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Radyo TV ve Sinema ABD, Radyo TV Bilim Dalı Doktora Tezi, İstanbul.
- Chakravarty, S. R. and D'Ambrosio, C. (2006). The Measurement of Social Exclusion, *Review of Income and Wealth*, 52/3.
- Çakır, Özlem (2002). Sosyal Dışlanma, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(3).
- Deniz, A. Ç., Ekinci, Y. ve Hülür, A. B. (2016). Suriyeli Sığınmacıların Karşılaştığı Sosyal Dışlanma Mekanizmaları, *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 14(27).
- Doğan, İ. (2014). Sosyal Dışlanma ve İşgücü Piyasaları: İstanbul Fatih İlçesi'nde Bir Saha Araştırması, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri ABD, Doktora Tezi, İstanbul .
- Erkul, A. ve Koca, M. (2016). Yoksul Yardımlarını Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma Bağlamında Yeniden Düşünmek, *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 6(3).
- Erol, S. I. (2013). İşsizliğin Sosyal Dışlanma Üzerindeki Etkisi, *TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, 24(3-4-5).
- European Commission (2014). 'Active inclusion', HYPERLINK "<http://www.eapn.eu/wp-content/uploads/2016/03/2014-10-Arguments-to-support-Active-Inclusion.pdf>" <http://www.eapn.eu/wp-content/uploads/2016/03/2014-10-Arguments-to-support-Active-Inclusion.pdf>, Erişim Tarihi 12.02.2019.
- Gökbayrak, Ş. (2005). Avrupa Birliğinin Sosyal Koruma Sorunsalı Olarak "Sosyal İçerme Politikaları", *Çalışma Ortamı Dergisi*, Sayı 80.
- Hekimler, O. (2012). Yoksulluk Mu Yoksunluk Mu? Sosyal Dışlanma Üzerine Bir Değerlendirme, *Tekirdağ S.M.M.M. Odası Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 1.

- Karataş, Z. (2015). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, *Sosyal Hizmet E-Dergi*, 1(1).
- Karataşoğlu, S. ve İslamoğlu, E. (2016). Gelir Seviyesi ile Sosyal Dışlanma İlişkisi Üzerine Bir Araştırma, *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 7(1).
- Karataşoğlu, S. (2014). Gelir Seviyesinin Sosyal Dışlanmaya Etkisi (Mardin İli Örneği). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri, Sakarya.
- Korkusuz, R. ve Uğur, S. (2016). *Sosyal Güvenlik Hukuku*, 5. Baskı, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa.
- Krippendorff, K. (2004). *Content Analysis: An Introduction to its Methodology*, Sage Publication, s. 18, USA - New York.
- MacInnes, T., Aldridge, H., Bushe, S. and Tinson, A. (2013). *Monitoring Poverty and Social Exclusion 2013*, York: Joseph Rowntree Foundation and The New Policy Institute.
- Miller, H. J. (2003). Travel Chances and Social Exclusion, In 10th International Conference on Travel Behavior Research, Lucerne, Switzerland, 10–14 August.
- Neuman, L. (2012). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri: Nicel ve Nitel Yaklaşımlar: Cilt 2*, 5. Baskı, Yayın Odası, s. 321, İstanbul.
- Özkazanç, S. ve Sönmez, F. N. Ö. (2015). Ulaşım Perspektifinden Sosyal Dışlanma Kavramının Değerlendirilmesi, *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*, 8(1).
- Özkul, O. (2004). Modern Batı Medeniyetinin İflas Göstergesi: Küresel Köyde Küresel Fakirlik, *Köprü Dergisi*, Sayı: 88, s. 35.
- Sapançalı, F. (2005). Avrupa Birliği'nde Sosyal Dışlanma Sorunu ve Mücadele Yöntemleri, *Çalışma ve Toplum*, 3(6).
- Sapançalı, F. (2003). *Sosyal Dışlanma*, Dokuz Eylül Yayınları, İzmir.
- Sen, Amartya (2000). Social Exclusion: Concept, Application and Scrutiny, Social Development Papers No. 1, Office of Environment and Social Development Asian Development Bank.
- Sunal, O. (2006). Sosyal Dışlanmaya Kuramsal Yaklaşımlar, <http://sosyalpolitika.fisek.org.tr/soysal-dislanmaya-kuramsal-yaklasimlar/>, Erişim Tarihi 08.02.2019.
- Şahin, T. (2009). Sosyal Dışlanma ve Yoksulluk İlişkisi, T.C. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi, Ankara.
- Tartanoğlu, Ş. (2012). Sosyal Dışlanma, Edi. Aysen Tokol ve Yusuf Alper, Sosyal Politika, Dora Basım Yayın Dağıtım, Bursa.
- Tokol, A. (2015). Ayrımcılık ve Sosyal Dışlanma, Edi. Yusuf Alper, Aysen Tokol ve Çağlar Özdemir, Sosyal Politika-II, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları, No:2878, Eskişehir.
- Topateş, H. (2009). Araçsallaştırılmış Bir Kavram Olarak Sosyal Dışlanma, *Çalışma ve Toplum*, 4(23).
- The Social Exclusion Unit (2001), Preventing Social Exclusion: Report by the Social Exclusion Unit. London: The Stationery Office.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, 6. Baskı, Ankara.
- Yıldırım, S. (2014). Sosyal Dışlanma ve Avrupa Birliği Yaklaşımı. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 2 (2), 91-108.
- HYPERLINK ["http://oidb.klu.edu.tr/Yardimci_Sayfalar/456-ogrenci-sayilari.klu"](http://oidb.klu.edu.tr/Yardimci_Sayfalar/456-ogrenci-sayilari.klu)
http://oidb.klu.edu.tr/Yardimci_Sayfalar/456-ogrenci-sayilari.klu, Erişim Tarihi 11.02.2019.